

PIACI ESÉLYEK

A covidjárvány ellenére az elmúlt egy évben is élénk párbeszéd zajlott a Juh- és Kecske Ágazatért Egyesületben. Cikkünk ezen eszmecserék tematikus összefoglalása.

ELHALASZTOTT SZABÁLYOZÁSOK

Az Egyesült Királyság kormánya módosította az importellenőrzések ütemezését, további felkészülési időt biztosítva a kereskedelemben érintett vállalkozásoknak.

A KECSKEÁGAZAT A SZÁMOK TÜKRÉBEN

Az ágazatban felmerülő gondok kicsivel sem maradtak el a juhászatban tapasztaltaktól, pedig mérete a juhszektor egyedszámának 10 százalékát sem éri el.

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
30. évfolyam
2021/3

A szerkesztőbizottság tagjai: **Jávor András** tiszteletbeli elnök, **Bögréné Bodrogi Gabriella**, **Kukovics Sándor**.
Főszerkesztő: **Mezőszentgyörgyi Dávid**

Húsvétől húsvétig

Mezőszentgyörgyi Dávid

Bizonyosan emlékeznek rá, hogy 1 évvel ezelőtt, egészen pontosan 2020. március 13-án vette kezdetét a mai napig tartó furcsa életmód. Épp a húsvétra készülődtünk akkor is. Egy nappal korábban határoztak úgy az ágazat legnagyobb és legfontosabb szereplői, hogy a Juh és Kecske Ágazatért Egyesülethez való csatlakozással megteszik az első lépést az egységes juh- és kecskeágazati szakmaközi szervezet mielőbbi létrehozása érdekében. Aznap délután nem gondoltuk volna, hogy 1 évnél is többnek kell eltelnie, hogy visszatérjen az életünk a „normális” kerékvágásba – viszont azt sem, hogy az összefogás jelentősége szinte azonnal megmutatkozik.

A covid miatt bevezetett korlátozások a tavalyi húsvéti bárányszállításokat is bizonytalanná tették, ami több ezer család megélhetését veszélyeztette. Egyesületünk a Magyar Juh- és Kecskenyésztő Szövetséggel, a Juh Terméktanáccsal és a NAK Állattenyésztési és Beszállítóipari Osztályával közösen napokon belül levélben kért intézkedést az agrárminisztertől a koronavírus-járvány miatt a bárány- és gödölyepiac problémái, illetőleg a kecsketejágazatban kialakult értékesítési gondok kezelésére. A közös akarat és fellépés eredményeként a nehéz gazdasági helyzetbe került juh- és kecskenyésztők 1200 forintos átmeneti támogatást kaptak tavaly, a húsvéti szállítások szinte zökkenőmentesen zajlottak.

Nem gondolom, hogy ezzel minden problémánk megoldódott volna (lásd első cikkünket a lapban), de stabilizálta az ágazatot, és azok, akik tudtak és képesek voltak alkalmazkodni, nagyobb veszteségek nélkül zárhatták 2020-at. A bárányárak nem csökkentek, sőt azóta is – forintban számolva – magasabban vannak (ebben azért a brexit is szerepet játszik, és erről külön is írunk), így valószínűsíthetően a termelők idei húsvéti árbevétele sem lesz rossz.

Emiatt sokan úgy gondolják, hogy a juh- és kecskeágazatban semmi gond nincs, kiváltképpen a többi állattenyésztési ágazathoz képest. Ebben van igazság, ennek ellenére továbbra sem dőlhetünk hátra. Nekünk is szembe kell nézni az árualap fenntartásának és javításának kihívásaival, a magasabb takarmányárakkal, a HORECA-szektor zárva tartásával, a fokozódó ellenőrzési terhekkel és az állatszállítási előírások szigorodásával.

Örömteli ugyanakkor, hogy ezekkel a nehézségekkel az egyesület tagjai tisztában vannak! A legnagyobb élőállat-kereskedő vállalat, a Hunland Trade Kft. belépésével immár a kereskedői szegmensben is reprezentatívvá vált az egyesület, és az elmúlt hetekben élénk és konstruktív párbeszéd alakult ki tagjaink között az információk megosztására és megoldások felvázolására.

A fentiek okán bizalommal tekintünk a közeli és a távoli jövőbe, egyben a juh- és kecskeágazatban tevékenykedőknek sikeres és eredményes húsvét előtti időszakot kívánunk – és hogy elégedett pihenéssel tölthessék a húsvétot! Együttal különösen jó szívvel ajánljuk minden magyar családnak, hogyha megtehetik, kerüljön magyar bárányhús, magyar juh- és kecskesajt az ünnepi asztalra!

A juh és kecskeágazat piaci esélyei és a rájuk leselkedő veszélyek

A covidjárvány ellenére az elmúlt 1 évben is élénk párbeszéd zajlott a Juh és Kecske Ágazatért Egyesületben. A termelők, a kereskedők és a feldolgozók képviselői a megbeszéléseken megosztották egymással tapasztalataikat, elmondták véleményüket az aktuális piaci helyzetről, és megfogalmazták javaslataikat is. A következőkben ezeknek az eszmecseréknek a tematikus összefoglalását olvashatják, reményeink szerint értékes információkhoz jutva döntéseik és fejlesztési terveik megalapozásához.

A magyar termelési szerkezet alig változott az elmúlt időszakban, ugyanakkor az új trendek észrevehetően erősödnek.

Bárány- és gidapiac

Még mindig a húsvéti a legerősebb értékesítési időszak, és ezen belül is a kis tömegű élő bárányok (20–24 kg-os kategória) olaszországi értékesítése. Úgy látjuk, hogy ez továbbra is erős lába lehet az ágazat bevételeinek, ugyanakkor piaci pozícióink megőrzéséhez még egységesebb árulapra, jó kondíciójú, „húsmérinó” típusú bárányokra volna szükség.

Ez a báránypiac is az eggyel magasabb súlykategória irányába mozdult [a kis súlyú bárány 13 kg alatti vágott testet (karkaszt) jelent], így a termékenyítési időszak meghatározásakor fokozottan oda kell figyelni a húsvét változó időpontjára. A biztonságos értékesítéshez a hagyományos gyakorlat már nem elegendő, a kívánt súly eléréséhez érdemes jobban odafigyelni a bárányok növekedésére, még némileg hizlalni is őket. Fontos megjegyezni, hogy a jelenlegi magas ár (az élősúlyban 1200–1350 Ft/kg euró alapon számolva 1,8 százalékkal magasabb az előző évi vágott-test-egyenértékhez képest) az egyöntetű, vegyes ivarú tételek esetében érvényes. Úgy látjuk, hogy ez az ár nagyságrendileg tartható lesz, de csak a minőségi paraméterek egyre szigorúbb betartásával.

Egyre jobban előtérbe kerül a termelők és kereskedők tartós és korrekt üzleti (szakmai) kapcsolata, és örömkökre szolgál az is, hogy az értékesítés szintén egyre szabályozottabb keretek között zajlik. Az a célunk, hogy minél hamarabb írásos szerződésekre – akár termelési szerződésekre – térjünk át, illetve a szolgáltatási elemeket is magába foglaló kereskedői gyakorlat mára elfogadottá vált a tagjaink körében. A fokozatosan szigorodó állatszállítási előírások miatt fel kell készülnünk a friss vágott testek forgalmazására. A kecskegida

sajnos továbbra sem keresett, egy-két egységes tétel talál gazdára megfelelő áron.

Nagy súlyú bárány

Az utóbbi években Magyarországon is egyre keresettebbé válik – főleg a húsvétot követő időszakban, de már az év egyéb terminusaiban is – a nagy súlyú, 13 kilogrammot meghaladó karkasztömegű bárány. Elsősorban a nagyobb muszlim közösségekkel rendelkező piacokra lehet ilyet szállítani, a Közel-Keletre, Ausztriába, Németországba. Az elmúlt egy évben e termék ára is nagyon jól alakult. Részben a brexitnek köszönhető, hogy most 11,3 százalékkal magasabb az ára vágott testre vetítve, mint 1 évvel ezelőtt. Ugyanakkor felhívjuk rá a figyelmet, hogy aki át szeretne térni erre a piacra, annak előtte fontos döntéseket kell meghoznia a fajtahasználattal, a tartástechnológiával és a tartós értékesítési csatornák kiépítésével kapcsolatban. Úgy véljük, ez a szegmens egyre dinamikusabban fejlődik a keresleti

piacon, és érdemes ebbe az irányba is fejlesztenie azoknak, akik képesek és hajlandók az előbbieket betartására.

Anyajuhok értékesítése

Az elmúlt 2–3 évben fokozódott a fiatal, továbbtenyésztésre szánt anyajuhok kereslete, elsősorban a Törökországban bevezetett nemzeti támogatásnak köszönhetően. Kezdetben ugyan nem minden esetben volt transzparens a gyakorlat, de úgy látjuk, mostanra ez a piac is konszolidálódott. A kereslet továbbra is fennáll, ugyanakkor mára valóban jobb minőségű árulap maradt erre a piacra, ezért azt javasoljuk, hogy mindenki kellő körültekintéssel járjon el: értékesítés előtt több helyről is érdeklődjene a kialakult ákról, amik szintén emelkedtek a tavalyihoz képest, akár 40–80 ezer forint is lehet, minőségtől függően.

Gyapjú

A gyapjúértékesítés lehetőségei sajnos nem változtak a tavalyihoz képest. A koronavi- ➔

→ rus-járvány következtében jelentősen visszaesett a ruhaipari termékek kereslete, így a feldolgozott gyapjútermékek piacát 90 százalékban uraló Kína sokkal kevesebb alapanyagot fogad. Ennek következtében kínai piac alakult ki. Hazánkban kizárólag a legfeljebb 24 mikronos szálfinomságú, válogatott és bálázott gyapjú forgalomképes megfelelő áron, 150 Ft/kg körül. Az ennél rosszabb minőségű, kiváltképp a vegyes és rosszul kezelt gyapjút egyáltalán nem vagy csak nagyon alacsony áron lehet értékesíteni. Erre a világszintű problémára itthonról – már csak csekély piaci súlyunk miatt is – nagyon nehéz megoldást találni. A nyírás költsége az előző években megszokotthoz hasonlóan alakul, esetleg csak inflációkövető áremelkedés tapasztalható.

Juh- és kecsketej

A szálloda- és vendéglátóipart (HORECA-szektor) érintő korlátozások miatt ez az ágazat már tavaly nehéz helyzetbe került, és sajnos az idén tavasszal kezdődött laktációs időszakot is meghatározzák. Az árak az előző évi szinten maradtak, és összességében is alacsonyabb a termékek kereslete. Ugyanakkor vannak rá példák, hogy egyes termék-előállítók kreatív ötletekkel alternatív értékesítési csatornákat találnak, például házhoz szállítanak. Úgy látjuk, egy kis reklámozással a legtöbb kistermelő saját környékén is el tudja adni mind a tejet, mind a belőle készített termékeket. További lehetőség, hogy a „felesleges” tejet a bárányok és gidák felnevelésére fordítjuk, és hogy a jó minőségű állatok átvételei árban érvényesítjük a tej feletetését.

Állategészségügy

Az állatszállítás szigorú szabályai mellett az állategészségügyi státusz javítására is egyre nagyobb figyelmet kell fordítani. Javasoljuk, hogy folyamatosan egyeztessenek állatorvosokkal, fegyelmelzen tartásuk be az előírásokat és a programokat, elvégre már most is ez az alapfeltétele a minőségi árualap-előállításnak. Úgy látjuk, e területen is előrelépésre volna szükség, ezért a közeljövőben tájékoztató kampányt indítunk, kiemelt figyelemmel a most rendelkezésre álló támogatási lehetőségekre, melyek alapján akár a teljes mentesítési vagy vizsgálati költségek ingyenesek. Addig is az egyesület termelői és kereskedői tagozatának tagjai egyaránt szívesen állnak az Önök rendelkezésére tanácsaikkal.

DR. MEZŐSZENTGYÖRGYI DÁVID
 ügyvezető igazgató
 Juh és Kecske Ágazatért Egyesület

Elhalasztott szabályozások

Az Egyesült Királyság kormánya 2021. március 11-én bejelentette, hogy módosítja az importellenőrzések ütemezését, ezáltal további 6, illetve egyes intézkedések esetében 9 hónap felkészülési időt biztosítva az érintett kereskedelmi vállalkozásoknak.

Mint ismeretes az Egyesült Királyság 2020. január 31-ével kilépett az Európai Unióból, és az úgynevezett brexitet követő átmeneti időszak is véget ért 2020. december 31-én. Az eredetileg kihirdetett ütemterv szerint a brexit átmeneti időszakát követően három szakaszban – 2021. január 1-jétől, 2021. április 1-jétől, valamint 2021. július 1-jétől – tervezte új határ- és vámellenőrzési rendszer életbe léptetését a szigetszomszág. Ennek következő fázisában, 2021. április 1-jén megkezdődött volna többek között az állati eredetű termékek részleges ellenőrzése, 2021. július 1-jén pedig teljes körű ellenőrzést vezettek volna be Nagy-Britannia határára.

a biztonsági ellenőrzések hatékonyságának fenntartása érdekében módosították az importellenőrzések ütemezését.

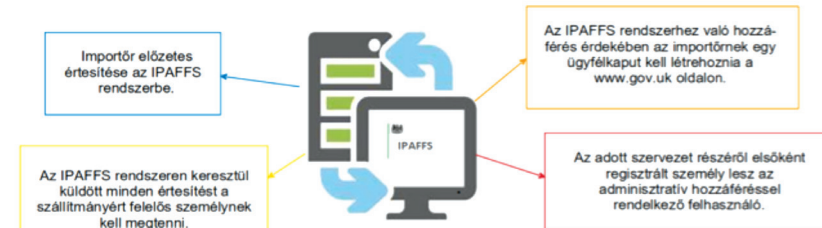
Mint ismeretes, az emberi fogyasztásra szánt állati eredetű termékek külkereskedelméhez az eredeti ütemterv második szakaszában, 2021. április 1-től úgynevezett előzetes regisztrációra és állategészségügyi exportbizonyítványra volna szükség az összes állati eredetű termék (POAO) esetében. Továbbá az eredeti forgatókönyv alapján 2021. július 1-jét követően az EU és az Egyesült Királyság között árut szállító kereskedőknek a behozatali ponton kellett volna nyilatkozatot tennie és a vonatkozó tarifákat megfizetnie. Ekkortól már teljes biztonsági nyilatkozat benyújtása

1. ábra:

Importőr - Előzetes bejelentési eljárás: IPAFFS

Áttekintés: 2021. október 1-től – 2021. április 1-e helyett – valamennyi, az EU-ból vagy EGT országból érkező állati eredetű termék esetében előzetes értesítést kell küldeni az IPAFFS rendszerbe.

IPAFFS: Az SPS-árak Nagy-Britanniába érkezésének bejelentésére szolgáló rendszer.

Csak hogy ezt az ütemezést még a COVID-19 első hullámának elemzésére alapozták, azonban mostanra egyértelművé vált, hogy a világjárvány hosszabb távú zavarokat okoz és a vártnál mélyebb hatást fejt ki, valamint hogy a 2021. január 1-jén életbe léptetett szabályok is jelentős nehézségeket okoznak az élelmiszer-ellátásban. Ezért az Egyesült Királyság kormánya felülvizsgálta az eredeti ütemterv időkereteit. A gazdaság COVID-19 utáni helyreállításának elősegítésére, valamint hogy a világjárvány által érintett vállalkozásoknak elegendő idő álljon rendelkezésére a szabályozás változásaihoz való alkalmazkodásra, illetve

tására lett volna szükség, az SPS-termékeket fizikailag is fokozottan ellenőrizték volna, továbbá nőtt az előírt mintavételek száma. Az is fontos változás lett volna, hogy az élő állatok és az állati eredetű termékek ellenőrzésére és beléptetésére az Egyesült Királyság állategészségügyi határellenőrző állomásain (GB Border Control Posts – BCPs) került volna sor.

De az Egyesült Királyság kormányának 2021. március 11-ei döntése értelmében a tavaly júniusban bejelentett ütemterv, valamint a határ- és vámellenőrzések bevezetésének forgatókönyvét módosították. Az új forgatókönyv legfontosabb eleme, hogy az állat- és

2. ábra:

Állategészségügyi exportbizonyítvány

Általános áttekintés

2021. október 1-től (2021. április 1-e helyett): Minden állati eredetű terméket, valamint bizonyos állati melléktermék kategóriát állategészségügyi export bizonyítványnak kell kísérnie.

Főbb lépések

1. Az export bizonyítványt az adott EU-s tagállam illetékes hatósága adja ki.
2. Az EU exportőr felelős az export bizonyítvány beszerzéséért.
3. Az EU exportőrnek az elektronikus másolatot az importőr rendelkezésére kell bocsátania az IPAFFS rendszerbe történő feltöltés céljából.
4. Az EU exportőrnek meg kell győződnie arról, hogy az eredeti példány a szállítmánnyal együtt mozog-e?

növényegészségügyi ellenőrzések (SPS) második szakaszának életbe lépését 2021. április 1-jéről 2021. október 1-jére, a harmadik szakaszt pedig 2021. július 1-jéről 2022. január 1-jére halasztották.

Az új ütemterv fél éves halasztása komoly segítség lehet a vállalkozások számára, hogy alkalmazkodni tudjanak a szabályozási környezet változásához, biztosíthatja a speciális ellenőrző pontok felállításához szükséges időt, lehetőséget teremt az állategészségügyi ellenőrzéseket végző humánerőforrás biztosítására, valamint a szállítmányok előzetes regisztrációjának rögzítését ellátó informatikai rendszer beüzemeléséhez, amik mind alapvető fontosságúak az új határ- és vámellenőrzési rendszer hatékony működtetéséhez.

Az új határ- és vámellenőrzési ütemterv legfontosabb elemei

1. Az állati eredetű termékek (POAO) és bizonyos állati melléktermékek (ABP) esetében az előzetes regisztráció 2021. október 1-jétől lép életbe (1. ábra).
2. Az állat-egészségügyi (export)bizonyítványok megléte az állati eredetű termékek (POAO) és bizonyos állati melléktermék kategóriák (ABP) esetében szintén 2021. október 1-jétől lesz kötelező.

Tehát fontos változás, hogy 2021. október 1-jétől minden állati eredetű termék exportja – így a húskivétel is – előzetes hatósági értesítést és megfelelő egészségügyi dokumentációt igényel majd.

Az Európai Bizottság szolgálatai már megkezdtek az élő állatok és állati termékek Egyesült Királyságba szállításához szükséges állategészségügyi exportbizonyítvány-minták lefordítását az EU hivatalos nyelveire, tehát a fenti határidőre várhatóan minden élő állat és állati eredetű termék esetében rendelkezésre állnak majd. Az állategészségügyi exportbizonyítvány-minták egyelőre kizárólag angol

3. ábra:

2021. október 1-től életbe lépő szabályozások

- NB importőr:** Előzetes értesítés az IPAFFS rendszeren keresztül valamennyi állati eredetű termék esetében.
- NB importőr:** Az előzetes értesítés elfogadása a belépési helyre való érkezés előtt.
- Exportőr:** Az export bizonyítvány megszerzése és az eredeti példány szállítmánnyal együtt történő mozgásának biztosítása.
- FONTOS:** Az export bizonyítvány elektronikus másolatának az importőr rendelkezésére bocsátása.
- NB importőr:** Az állategészségügyi export bizonyítvány elektronikus másolatának IPAFFS rendszerbe történő feltöltése.
- Documentum ellenőrzések:** Távolról, a határtól távol is elvégezhetők.
- Áruk:** Bármely belépési pontra megérkezhetnek.

*NB = Nagy-Britannia

nyelven érhetők el a TRACES Classic rendszer exportbizonyítvány moduljában. A kiszállítás során javasolt ezt is csatolni az eddig használt TRACES-bizonyítvány mellé (2., 3. ábra).

3. Vámáru-nyilatkozatra továbbra is szükség lesz, azonban a bevallási rendszer halasztása következtében 2022. január 1-ig a termékek országba történő belépését követő 6 hónapon belül be lehet nyújtani őket, továbbá a biztonsági és védelmi nyilatkozatok (SSD-k) meglétét is csak akkortól ellenőrzik.

Az ellenőrzött árukat – tehát a jövedéki és az engedélyköteles árukat – Nagy-Britanniába szállító kereskedők azonban továbbra sem lesznek jogosultak az úgynevezett halasztott vámáru-nyilatkozatra, ezért nekik az áruk belépésekor teljes vámáru-nyilatkozatot kell kitölteniük.

4. Fizikai állategészségügyi ellenőrzésekre csak 2022. január 1-jétől kerül sor, viszont akkortól kezdve már csak a kijelölt ellenőrző pontokon lehet beléptetni a termékeket vagy szállítmányokat a szigetországba.
5. Az élő állatokat 2022. március 1-jétől az Egyesült Királyság állategészségügyi határelőőrző állomásain ellenőrzik.

Az élő állatok és az emberi fogyasztásra szánt állati eredetű termékek kereskedelmére és az állategészségügyi határelőőrzésre, továbbá a szükséges dokumentumokra vonatkozó további információk és mintasablonok a DEFRA oldalán (<https://www.gov.uk/>) található.

Összefoglalóan elmondható, hogy az Egyesült Királyság kereskedelmi kapcsolataiban jelentős változásokat hozott az egyetemes piac és a vámunió elhagyása, vagyis a brexit, és hogy a zökkenőmentes átállás az új szabályozásra színvonalas előkészületeket és megfelelő felkészültséget igényel. Az

Egyesült Királyság kormánya arra törekszik, hogy biztosítsa a vállalkozásoknak az átállás feltételeit, hogy minél gyorsabban kiépítse a szükséges infrastruktúrát, továbbá hogy az új szabályokat fokozatosan vezesse be a rugalmas adaptálás érdekében.

Mindezek ellenére elmondható, hogy a koronavírus-járvány olyan előzetesen nem tervezhető piaci változásokat okozott, amelyek negatív hatásainak mérséklése, illetve az új rendszerekre való átállás zavartalanosságának biztosítása komoly kihívások elé állítja a kereskedelem valamennyi szereplőjét – sőt, elképzelhető, hogy a világjárvány esetleges következő hullámai további változtatásokat tesznek szükségessé.

Minderre tekintettel azt javasoljuk, hogy akiket érint, folyamatosan látogassák a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal tematikus brexit-oldalát (<https://portal.nebih.gov.hu/brexit>), ahol ágazatokra bontva nyomon követhetők az aktuális változások.

BOROVKA ZSUZSA
NAK

Forrás: DEFRA, Exporting POAO Goods from EU into Great Britain [Nebih.hu](https://www.gov.uk/government/publications/exporting-paoa-goods-from-eu-into-great-britain), Brexit-aloldal

A kecskeágazat a számok tükrében

Már első megközelítésre meg kell állapítani, hogy az ágazat mérete az évek óta zsugorodó juhszektor egyedszámának 10 százalékát sem éri el, sőt, az anyaállományokat összehasonlítva még annak 3,4 százalékát sem. Ennek ellenére, a napról napra felmerülő gondok, amikkel az ágazat küszködik, kicsivel sem maradnak el azoktól, amelyekkel a juhászban szembesülünk.

Szép számban akadnak kiválóan működő gazdaságok, de nagyon nagy számban vannak az ágazatban kezdő, a kecsketartást most tanuló szereplők is. Az tud igazán megélni, érdemi jövedelemhez jutni ebből az ágazatból, akinek megvannak a bejáratott piacai. Most a „feketén működő”, tejfeldolgozással is foglalkozó termelőkről nem beszélünk.

Az ágazat termékei

Nagyon is kettős folyamat zajlik a kecskeágazatban. Egyrészt a tejtermelésből származó bevétel teszi ki az összes jövedelem mintegy 80-85 százalékát, másrészt, gazdaságonként változó mértékben ugyan, de a hús (jelen esetben egyben vágóállat) is a jövedelem nem elhanyagolható hányadát adja. Ezt az utóbbi 2 évben erőteljesen színezte az ágazat törzstenyésztésének méretéhez képest jelentős tenyészállat-kivitel és az abból származó bevétel. Jelen esetben a bőr és a trágya értékéről nem beszélünk.

Bár az ágazat tejtermelése évi 3-5 millió literre becsülhető, de a hatásvégi kontroll alatt előállított, a folyadék mellett tejtermékek formájában értékesített mennyiség 2020-ban 706,3 ezer liter volt, ami mintegy 50 ezerrel elmarad a 2019-es és 2018-as mennyiségtől.

Ebből a szempontból hasonlít a juhágazat főtermékrendszeréhez, amiben a vágóbárány a főtermék, a tej egyre kisebb hányadú társ-termék, a gyapjú pedig melléktermék.

Az export és a belföldi fogyasztás

Az ágazat egyedszámában meghatározott méretéhez képest kevés élő állat került külföldre, és azok döntő hányada vágóállatként hagyta el az országot.

Az elmúlt 6 év Nébih TRACES-adatait tekintve 2015-ben exportáltak a legtöbb állatot, összesen 5735 egyed. Ebből csak 30-at hizlálásra és 10-et tenyésztésre. Ez a szám is jelentősen visszaesett 2016-ban (összesen 3546 egyed, közülük 153 hizlálásra), és valamivel tovább csökkent 2017-ben (összesen 3458 egyed, közülük 90 tenyésztésre). Jelentős emelkedésre került sor 2018-ban (öss-

zesen 4561 egyed, közülük 40 tenyésztésre, 19 hizlálásra). A 2019-es adat ismét visszaesést mutat (összesen 3971 egyed, ebből 367 tenyésztésre), de akkor a tenyésztésre kivitt állatok aránya meghaladta a 9 százalékot.

A tavalyi év sok szempontból kivételes volt a vírusjárvány okozta lezárások és korlátozások miatt. Ez az exportált állatok számának drasztikus visszaesésével járt (összesen 745 egyed, ebből 313 tenyésztésre), ami a vágóállat-kivitel zuhanása mellett aránylag jelentős tenyészállat-kivittel „hozott”.

Az élő állatok exportja mellett eltorpúl a húskivitel (néhányszor 10 tonna), ami a hazai vágóhídi vágások számából következett: 2017-ben 220; 2018-ban 70, 2019-ben és 2020-ban 100-100 egyedet regisztráltak. A KSH adatrendszerében az úgynevezett „farmvágások” száma enyhe hullámzást mutat a vizsgált időszakban, ennek ellenére stabilnak tekinthető: 2017-ben 18 520, 2018-ban 19 290, 2019-ben 18 520, 2020-ban 19 ezer egyed tartanak nyilván (ez utóbbi még csak becslés).

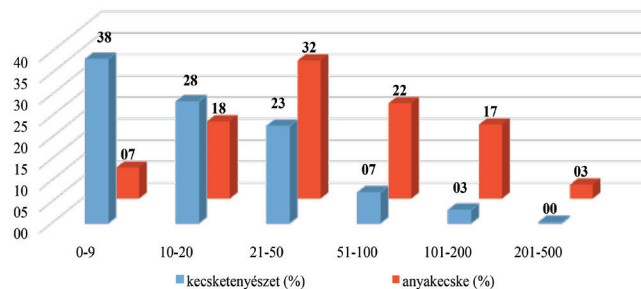
A fentiek egyértelművé teszik, hogy a megszületett és legalább a választási kort elérő szaporulat nagyobb hányada részben a további tenyésztést szolgálja (nőivar), részben kiesik a hivatalos nyilvántartás „látóköréből”. Ez azt jelenti, hogy a szaporulat több mint felének a sorsáról nincs hivatalosan elérhető adat.

Az utóbbi két bekezdésben leírtak alapján a farmvágásokból származó és a statisztikában nem szereplő egyedek valamilyen módon a belső fogyasztásba kerülnek. A KSH által nyilvántartott 0,34-0,38 kg/fő/év juhhús- és kecskehús-fogyasztásból csak 0,05-0,08 kilogrammot tesz ki a kecskehús.

Az előállított tej döntő hányada a hazai fogyasztást szolgálja, csak néhány tonna ke-

rült EU-n belüli piacra, vagyis exportra. Ezzel együtt, a juh- és kecsketej és tejtermékek egy főre jutó mennyiségéből (kb. 0,09 kg/fő/év) mintegy 0,01 kilogrammot tett ki az átlagos kecsketej- és kecsketejtermék-fogyasztás az utóbbi években. A Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület felmérte a 2020-as változások hatásait, a felmérés eredményeit lapunk a következő számában ismertettjük.

1. ábra: A tenyészetszám és anyakecske-létszám megoszlása 2020-ban, létszám-kategóriák szerint (%)

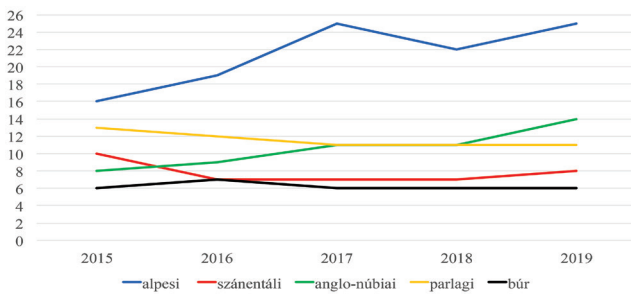
A gazdasági helyzet

Talán a kecske esetében mérték fel a legkevésbé az ágazati és üzemgazdasági adatokat. Az utolsó ilyen, sok száz kecsketartó gazdasági adatait összegyűjtő és elemző felmérésre 1999-ben került sor, az akkori Magyar Kecsketartók és Tenyésztők Országos Szövetsége (Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége) és az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet együttműködésében. A Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület hasonlóan széles körű elemzést tervez 2021 második felére, amikor várhatóan enyhül a vírusjárvány szorítása. A 2020-ra vonatkozóan elvégzett előzetes vizsgálat eredményeit szintén egy későbbi cikkben ismertettjük.

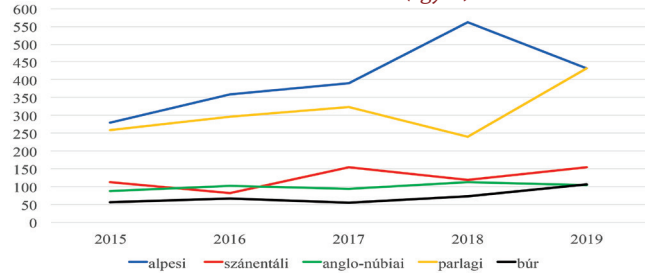
Mindenesetre, azt egyértelműen meg lehet állapítani, hogy a tej és a tejtermékek mindenkori értékesíthetősége határozza meg a kecsketartás gazdaságosságát, mert a hús (a vágóállat) jelenleg meglehetősen korlátozottan értékesíthető.

A működés költségeinek fedezését segítő állami támogatás (de minimis anyakecske-támogatás) nagy szerepet játszott és játszik az

2. ábra: Fajtánkénti törzstenyészettek számának alakulása

3. ábra: A törzstenyészettekben tartott anyakecskék fajtánkénti záró létszámának változása (egyed)

ágazat megmaradásában, sok gazdaság számára ez a forrása az újratermelés bővítésének.

Talán nem indokolatlan megemlíteni, hogy a jelenleg is alkalmazott „de minimis” támogatási rendszert több éves kormányzati és EU szintű egyeztetés eredményeként dolgozta ki az akkori „Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége”, és bevezetésére 2004. január 1-jétől került sor. Az akkori támogatási összeg (1600 Ft/anyakecske) már messze meghaladta az utóbbi években 7000 forintba emelkedett támogatás nagysága, amit 2020-ra a rendkívüli helyzetre való tekintettel további 1200 Ft/anya többlet-támogatással egészített ki a kormányzat.

A létszám

A juhágazathoz hasonlóan a kecskeágazatban is megvan a „hagyományosnak tekinthető” eltérés a KSH és az ENAR adatbázisának számai között.

A KSH nyilvántartása szerint az utóbbi 5–6 évben a kecskék száma 70 ezernél is több egyedről 63 ezerre csökkent 2018-ra. A csökkenés 2019-ben folytatódott (60 ezer egyed), és 2020-ra is hasonló adatot becsülnek. Az utóbbi években 40 ezerről 34 ezerre csökkent az anyakecskék száma a teljes magyarországi állományon belül. A létszámcsökkenés ellenére alig változott a nyilvántartott kecsketartók száma, ami 2014-ben még meghaladta a 19 ezret, és még 2019-ben is a 15 ezret, viszont 2020-ról e tekintetben még nem érhető el adat.

Az ENAR-nyilvántartásban (táblázat) a KSH-adatok szerinti kecsketartók elenyésző hányada szerepel, ugyanakkor az anyakecskék nagyobb hányada már ebbe a nyilvántartásba is bekerült. (Még akkor is, ha az itteni egyedszám a támogatáshoz kötött, a gazdaságban tartási időszak végén éves kort elérő állatok számát jelenti.) A nyilvántartásba került kecsketartók és az általuk termelésben tartott éves kornál idősebb állatok száma 2008 és 2018 között intenzíven emelkedett, de az utóbbi 2 évben erőteljesen leépült. A fenti létszámok üzemméretek szerinti megoszlását a 2020. évről vonatkozóan az 1. ábrán mutatjuk be.

A fajták törzstenyészeteinek adatai

Az elérhető adatok elemzéséhez, illetve a változások tendenciájának értékeléséhez a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség 2016 és 2020 közötti Időszaki Tájékoztatóiban (21–25.) közölt információkat használtuk fel. Tekintettel arra, hogy a mostani helyzet megítéléséhez alapvetően az utolsó 5 év (2015–2019) tenyésztési adatainak változását kell nyomon követni, az ezt megelőző időszak vizsgálatától most eltekintettünk.

A fajták törzstenyészeteinek száma

Érdekes helyzetre hívjuk fel a figyelmet, mert az ezernél is több nyilvántartott kecsketartóhoz képest a törzstenyészettek száma elenyésző az országban. Az alig több mint 60 törzstenyészetet az utolsó értékelhető évet tekintve a teljes üzemlétszám 5,82 százalékát tette ki (2. ábra). Ez is inkább annak köszönhető, hogy az alpesi fajtát tartó tenyészetek száma erőteljesen nőtt az utóbbi években,

A nyilvántartott kecsketenyészetek és a bennük tartott anyakecskék száma

Év	Tenyészetek száma	Anyakecske* létszám – egyed
2008	472	14 882
2009	532	16 043
2010	540	16 405
2011	544	15 484
2012	637	17 293
2013	633	19 006
2014	790	20 711
2015	880	23 251
2016	993	25 889
2017	1047	27 222
2018	1083	29 715
2019	1068	27 806
2020	1031	23 356

*anyakecske-támogatásra jogosult létszám
Forrás: MJKSZ 13.–25. Időszaki Tájékoztatók, 2008-2020 – szerzők saját kigyűjtése

már meghaladja a 40 százalékot. A fennmaradó kevesebb mint 60 százalékon osztozik a többi fajta. Aránylag jelentősen nőtt az anglo-núbiai fajtát tenyésztők száma ebben az időszakban, a többi fajtánál csak kisebb változások történtek.

A törzstenyészettekben tartott anyakecskék száma

A törzstenyészettekben, azaz a termelés- és tenyésztésellenőrzés alatt tartott anyakecskék száma mintegy 1230 egyedre nőtt a vizsgált években, ami a teljes nyilvántartott állomány 5,27 százaléka (3. ábra). Ez eléri a minimálisan szükséges szintet, de messze elmarad az ajánlott 10 százalékos szinttől.

A fenti számban egyértelműen az alpesi dominál, a parlagi kecske pedig felzárkózott mellé a második helyre, sőt, 2019-ben előbbi erőteljes visszaesése miatt egy szintre kerültek. A másik három fajta közül a számentáli alacsony aránya és egyedszáma a meglepő. Ismertsége és elismertsége, valamint termelési képessége azt indokolná, hogy ennél lényegesen nagyobb egyedszámban és arányban legyen jelen a fajta a magyarországi tenyésztésben.

A törzstenyészettekben tartott gödölyék száma

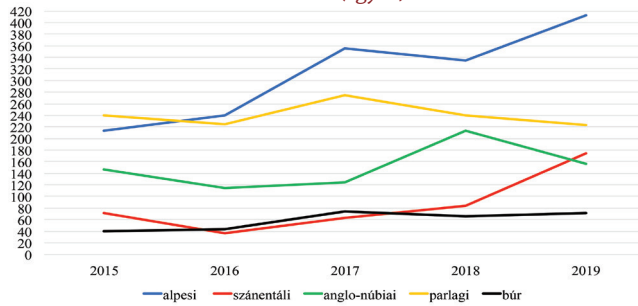
Egyértelműen öröndetesnek tartjuk, hogy a tenyésztési céllal meghagyott gödölyék száma megközelíti az anyakecskék számát (4. ábra), vagyis mintegy ezer egyed, ami az utánpótlás mellett a törzsállomány növelését is lehetővé teszi. Ezzel együtt meglehetősen erős az évhatalás az adatokban.

A fajták közül e téren is messze az alpesi a legnépszerűbb, aránya jóval meghaladja a 40 százalékot. A parlagi kecske itt is a második helyet foglalja el, bár megközelítőleg sem akkora egyedszámmal, mint az anyakecskék esetében. A harmadik helyen az anglo-núbiai van, és az indokoltan itt is sokkal alacsonyabb a számentáli gödölyék száma. A búr gödölyék száma enyhén nőtt.

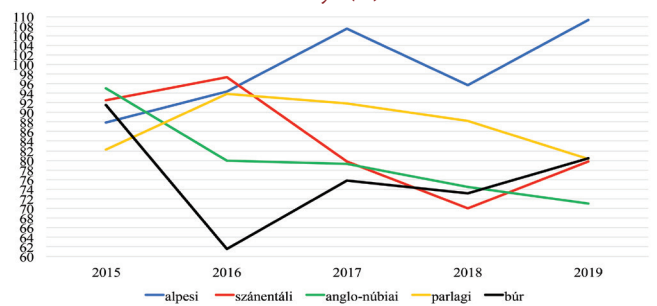

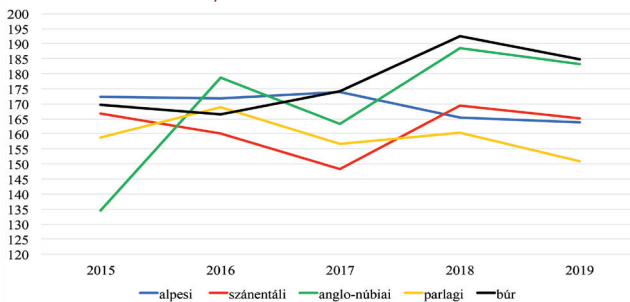
4. ábra: A törzstenyészetekben tartott gödöllyék fajtánkénti záró létszáma (egyed)

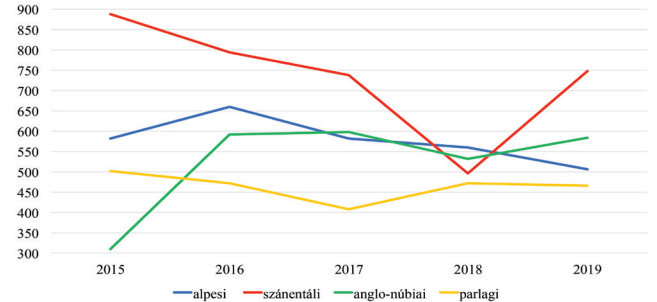
5. ábra: A törzstenyészetekben fajtánként megellett anyakecskék aránya (%)

6. ábra: A törzstenyészetekben tartott anyakecskék fajtánkénti átlagos szaporulatának (%) változása

7. ábra: A törzstenyészetekben lévő anyakecskék fajtánkénti laktációs termelésének változása, (liter)

Az ellett anyakecskék aránya

Az egyes években meglehetősen nagy fajta- és évhatást lehet megfigyelni az ellett anyakecskék arányában. Az alpesieknél a 2018-as „megingással” együtt is folyamatos a növekedés (5. ábra), bár 100 százalék fölé emelkedése nem teljesen érthető. Szóba jöhet az anyák kétszeri éven belüli ellése, de valószínűbb a még nem anyának minősített gödöllyék éves kor előtti leellése, amit az anyakecskék adatahoz soroltak, miközben az ellett fiatal egyedeket még nem sorolták át az anya kategóriába.

Meglepő a szántentáli anyakecskék ellési arányának 97-ről 70 százalékra zuhanása 2016 és 2018 között. Ennek a fokozott tejszükséglet miatti átfedés magas aránya lehet a magyarázata, és hogy emiatt kevesebb anyát termékenyítettek azokban az években.

A parlagi és az anglo-núbiai esetében az arány csökkenése kevésbé indokolható átféréssel, lévén azok laktációja rövidebb, mint a szántentálié.

A búr esetében is hatalmas zuhanás történt 2015-ről 2016-ra, viszont utána folyamatos az emelkedés. Ezzel együtt, a megellett anyák aránya a fajtától elvárható értéktől elmaradt, ami további vizsgálatokat és magyarázatot igényelne.

Átlagos anyánkénti szaporulat

Az anyakecskék átlagos szaporulata jelentősen elmarad a fajtastandardoktól: az alpesieknél 190–230, az anglo-núbiaiaknál 185–230, a

szántentáliaknál 190–230, a parlagiaknál 150–190, a búroknál 200–230 százalék volt.

Ennek nagy valószínűség szerint a beellett gödöllyék nagy száma az oka, ez húzhatta le a lehetséges szaporulati arányokat (6. ábra). Ezzel együtt meglehetősen nagy volt a 2017. évi visszaesés egyes fajtáknál, amit 2018-ban egy erőteljes növekedés, majd 2019-ben enyhébb visszacsúszás követett.

Ezzel együtt a búr és az anglo-núbiai közelítette meg a leginkább a fajtastandard alsó szintjét. Az alpesi és a szántentáli esetében az elvárhatónál alacsonyabb szaporulatot valószínűleg az első ellésű gödöllyék nagy száma okozta. A parlagi fajta esetében a csökkenés ellenére is a fajtastandardnak való megfelelést tapasztaltuk.

Az anyakecskék átlagos tejhozama

A vizsgált időszak eredményeinek értékeléséhez meg kell említeni a fajták jellemző laktációs tejhozamadatait is, ami az alpesinél 800–1500, az anglo-núbiainál 800–1200, a szántentálnál 800–1500, a parlaginál 400–600 liter, a búrnál pedig 250–400 liter.

Az ezekben az adatokban tapasztalt meglepetések készítették leginkább elgondolkodásra bennünket (7. ábra). A legfeltűnőbb a szántentáli anyakecskék átlagadatának több mint 45 százalékos zuhanása volt, amit a frissen beállított nagyszámú első ellésű gödöllye alacsonyabb hozamával lehet indokolni a legkevésbé. A kiváló eredményekkel rendelkező

tenyészetek kiesése viszont okozhatta ezt a váratlan eredményt.

Az alpesiek hozamának visszaesése 650-ről 500 literre elsősorban a termelésbe állított első ellésű gödöllyék alacsonyabb hozamával indokolható, emiatt maradhattak el ezek az értékek a fajtára jellemző nagyságrendtől.

Az anglo-núbiai adatok esnek talán a legtávolabb a fajta jellemző hozamértékeitől, ellenben a parlagi anyakecskék hozama nagyjából megfelel a fajtától elvárható szintnek. A hústípusú búr kecskéket hazánkban tejtermelésre nem hasznosítják, úgyhogy ez esetben ennek az adatnak nincs hasonlítható értéke.

Következtetések

Az eddig leírtakból az alábbi következtetéseket lehet levonni.

- az ágazat az állomány létszámát tekintve kicsi, de gondjai száma nem marad el a juh-szektorétól;
- fő terméke a tej, aminek következtében a tej mindenkorai értékesítési lehetőségétől függ a túlélése;
- részvétele az exportpiacokon meglehetősen korlátozott, alapvetően a belpiacra termel;
- a szakmai ajánlásoktól jelentősen elmarad a törzstenyészetek és az általuk tartott állatok száma;
- érdemi fejlődés tapasztalható az adatokban, ennek ellenére a szaporulatban és a tejtermelésben nagyon is jelentős fejlődési tartalékok vannak.

KUKOVICS SÁNDOR, MILISITS-NÉMETH TÍMEA